

Alexander von Post.

successivt.

Alexander avled 1899 i kolera under en vistelse i Stockholm, bara tre år efter tillträdet som godsherre på fäderngodset.

Marie von Post.

Eftersom socknens styrande organ, sockenstämman, hade avskaffats redan 1862, har vi i fortsättning en inte tillgång till sockenstämmeprotokollens detaljrika skildringar.

Vilket inflytande Alexander von Post hade i samhällsbyggandet, vet vi därför inte så mycket om. För övrigt var han godsherre på Stora Djulö endast några få år.

Däremot finns hans stora intresse för gamla vapen dokumenterat genom foton på hans imponerande vapensamling i det så kallade vapenrummet på Stora Djulö. I behov av pengar, tvingades han sälja den genom en god vän, som representerade Bukowskis auktionsfirma. Köparna återfanns såväl inom landet som utomlands.

Höns-Stina på Stora Djulö, är det hon som spökar och i så fall varför?

En av de anställda tjänarna på Stora Djulö under denna tid, kallades Höns-Stina, ibland även kallad Lovisa eller Tilda. Hennes uppgift var att sköta hönsen men av fotografiet att döma, fungerade hon tydligt

Foto: Ur von Postska fotosamlingen

Sommaren 1921. Lovisa som skötte höns och grönsaker på Stora Djulö. Här med Marie von Posts barnbarn Lennart von Post.

också som barnvakt.

När hon först kom till Stora Djulö eller om hon rent av var född där, är det ingen som vet. Kanske var hon som ung den tjänsteflicka med långa flåtor, som då och då uppen-

barar sig i huset för att sedan spårlost försvinna. Källarmästare Harry Jonsson berättade för Katrineholmskuriren 1971 att ett bröllopssällskap åt middag i festsalen. Ett av sällskapet barn hade somnat på en soffa i ett av de angränsande gemakerna men kom plötsligt utrusande, gråtande och skrikande, och berättade att hon väckts av tjänsteflickan, som stått böjd över henne.

Några har sett en gammal gumma gå genom huset och försvinna ner mot sjön. Andra har sett henne sitta med stickning vid husknuten men sedan plötsligt vara borta. Kanske håller Höns-Stina fortfarande ett vakande öga över Stora Djulö, så att allt går rätt till.

Marie von Post, den sista "Hennes Nåd" på Stora Djulö

Alexander von Post hade varit mera intresserad av det "världsliga livet" än sin strängt religiösa maka. När

han nu var borta, gick det ännu mera stillsamt till på Stora Djulö. Marie var bara fyrtionio år när hon blev änka och under de närmast följande åren hade hon med hjälp av en inspektör ansvaret för driften av godset.

Fem år senare arrenderade hon emellertid ut lantbruket och till slut, 1907, sålde hon hela godset till grosshandlaren *Gustaf Andersson* från Örebro men med förbehållet att hon intill sin död skulle få disponera huvudbyggnaden med tillhörande trädgård, stall, växthus och en del andra ekonomibyggnader. Dessutom skulle hon årligen mot en symbolisk summa få en avsevärd mängd sågad och huggen ved. Det skulle visa sig att hon inte tillnärmelsevis förbrukade all denna ved i sitt krympta hushåll. Hon sålde därför med god förtjänst en stor del varje år.

Järnväg och tätbebyggelse tär på Djulögodset

Stationsområdet Cathrineholm, som det stod på stationshuset, hade från en blygsam början vid järnvägens tillkomst 1862, börjat växa och krävde markutrymme. Redan spårområdet och lokstallarna tog i anspråk en stor del av det till Stora Djulö hörande Mauritztorps ägor. Det låg vid nuvarande Trädgårdsgatan med mark på båda sidor om det blivande järnvägsområdet och blev i stort sett omöjligt att driva som självständig jordbruksenhet. Även om Marie von Posts svärfader fått en säkerligen välkommen ekonomisk ersättning, måste förlusten av ett dagsverks-torp på sikt få konsekvenser. Ju färre dagsverksskyldiga, desto flera statare att avlöna för arbete på huvudgårdens ägor.

Under tiden fram till dess Marie blev ensam på Stora Djulö, växte

stationssamhället så att tätbebyggelsen omkring sekelskiftet 1900 sträckte sig från Bondegatan i norr till Djulögatan i söder. Marie var säljare när det så kallade Normalm vid Östra Skolan skulle bebyggas med egnahemsvillor. Hon hade också blivit av med flera andra torp, bland andra Gertrudboda vid det blivande Gröna Kulle och Nordanås.

Grosshandlare Andersson hade nog inte räknat med att den lilla damen skulle kunna stanna kvar i det stora huset så länge och indirekt verka menligt på godsets försäljningsvärde. Han försökte på olika sätt genom processer och försäljningar undvika kapitalförluster (se efterord), men sedan stod han inte ut längre utan sålde 1914 godset till sin arrendator, *Jakob Andersson*, också han från Örebro.

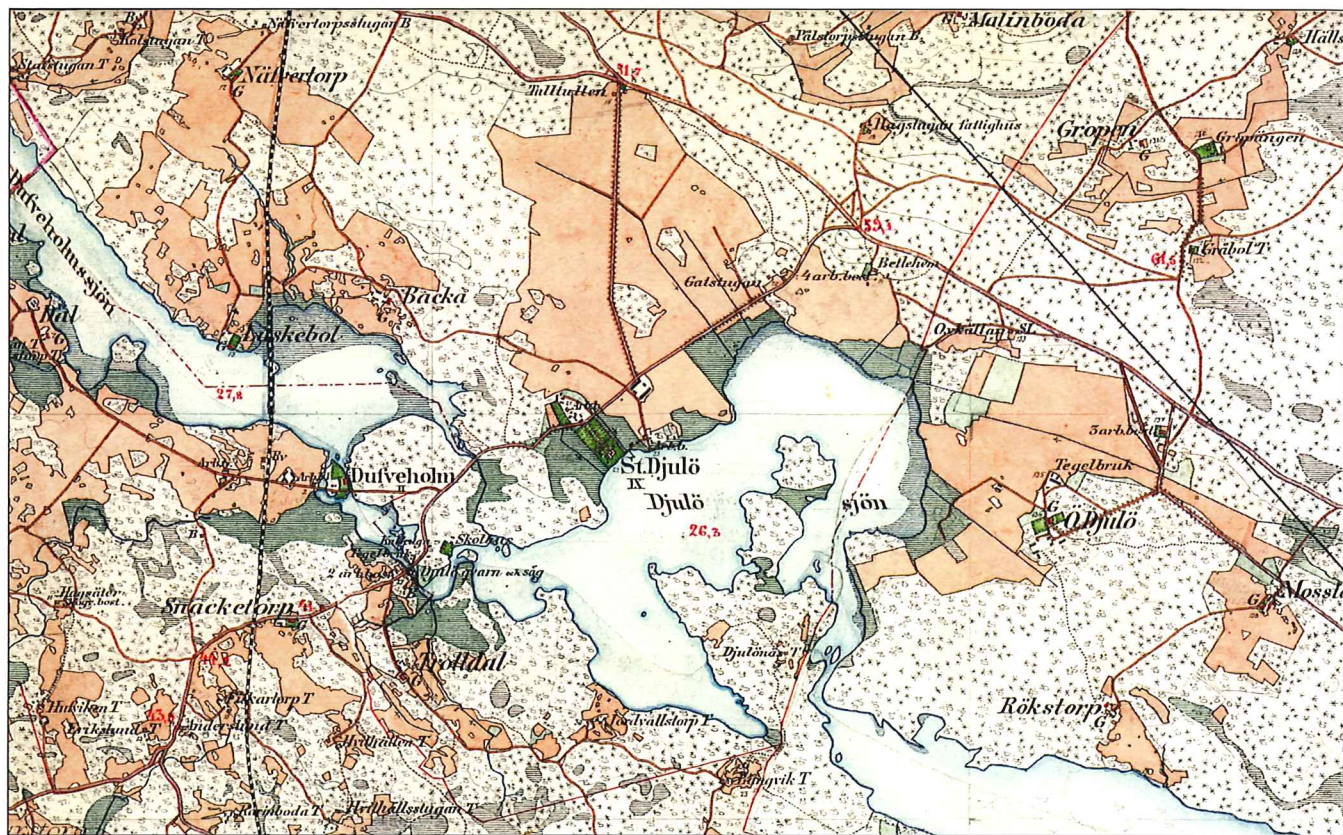
Inte heller han uthärdade särskilt länge utan sålde redan 1916 vidare

till *fabrikör Gustaf Robert Grönkvist* i Katrineholm, som 1924 skrev över fastigheten på sitt bolag, *Stora Djulö AB*. Bolaget förblev ägare till det nu betydligt mindre godset under de närmaste fem åren.

En trädgårdsdrängs dröm

Under Marie von Posts styre på Stora Djulö, fanns där en trädgårdsdräng, Wilhelm Wettergren, som hade sagt upp sig men insjuknade medan han fortfarande var kvar. ”Hennes Nåd” skickade då Wettergren med kusen till Stensjö apotek och medsende ett brev till apotekaren. Den sjuke drängen fick se vad som stod i brevet: ”Trädgårdsdrängen W, som säger sig ha ont i magen, torde herr doktorn ordinera något, dock ej så mycket, ty han ska flytta.” Drängen lovade då sig själv att en gång bli ägare till Stora Djulö och 1929 kom tillfället.

Under mellantiden hade han

Utsnitt av häradskartan från omkring 1900 med Stora Djulö i centrum. Här återfinns många av de namn som nämns i texten.

gjort sig en förmögenhet som bankir och direktör. Nu hade hans chans kommit och *Wilhelm Wettergren* blev godsägare. Om det ingått i hans dröm att också till det yttre vara godsägare, det vill säga att bo i godsets huvudbyggnad, så blev det aldrig så, eftersom Marie von Post fortfarande hade ensamrätt på att bo där. År 1934 skrev han över godset på sin dotter *Karin Wettergren*.

En åldrande Marie von Post

Medan alla dessa affärer genomfördes, levde "Hennes Nåd" Marie von Post sitt stilla liv på Stora Djulö, med ett fåtal tjänare trots numera ganska god ekonomi, och oberoende av vem som för tillfället var godsets ägare. Ingen kunde ana att hon en gång varit en firad ung dam mitt uppe i Stockholms nöjesliv. Hon tillbringade nästan all sin tid i husets övervakning, sysselsatt med handarbete, bibelläsning och brevskrivning

(se efterord). Hennes barnbarn, rådmann Göran von Post, berättar att hon bland annat brevväxlade på franska med sin goda vän från tiden i Stockholm, prinsessan Louise. Hon var dotter till konung Carl XV och blev senare drottning av Danmark. Två av breven från drottningen fanns fortfarande i hans ägo. Varje dag samlade Marie tjänarna i stora salen och läste ett kapitel ur Bibeln.

Då och då for hon in till Katrineholm, oftast för att uträtta bankaffärer eller för att köpa brevpapper, kuvert eller någon religiös litteratur i Hilma Dahlborgs Bokhandel. Gammalmodigt klädd, vithårig och rakryggad åkte hon då i sin vagn, dragen av någon av de två ålderstigna hästarna Adonis eller Frej och framförd av den likaledes gamla kusken Emil Åsberg. Den vagnen och flera andra från von Posts tid finns för övrigt att se i hembygdsföreningens fordonsmuseum vid hembygdsgården.

Emil Åsberg var född och uppvuxen på Stora Djulö, där också hans far varit kusk. Han bodde med sin familj i det som nu kallas Körkarlens Hus och ingår i vandrarhemmet.

Elin Håkansson berättar i artikeln om de sista värdinnorna på Stora Djulö, att Marie alltid uppträdde mycket älskvärt och vänligt. Emellertid tog sig hennes religiositet ibland något drastiska uttryck, som till exempel hade hon för vana att återsända kvitterade räkningar med ett bifogat bibelcitат. En köpman i staden ledsnade till slut och bifogade ett meddelande, att han hade egen bibel. Strax returnerade hon räkningen med bibelcitатet: "Saliga äro de enfaldiga."

Makarna von Post hade fem barn. Sommartid kom barn och barnbarn eller andra släktingar på besök och för en tid upplivades herrgården av unga människor och barn i hus och

Kusken Emil Åsberg framför den på 1930-talet rivna verandan.

park. Så blev det åter tyst och stilla. Marie von Post hade alltid haft en sällsynt god hälsa och när hon till

slut avled, i maj 1935 vid åttiofyra års ålder, skedde det lugnt och stilla efter bara fyra dagars sjukdom.

Foton: Ur von Postska fotosamlingen

En åldrande Marie von Post, "Hennes Nåd" på Stora Djulö.

*Vacker och välskött trädgård
men byggnaderna förföll*

Godsets trädgårdsmästare hade alltid lagt ner stor möda på skötsel av den stora trädgården. Som framgår av

fotografier från von Posts tid, fanns vid infarten en grind av smide och längs uppfarten från stallet ner till huvudbyggnaden blommade sammanhängande och flerdubbla rader av rosor.

Det fanns flera växthus, dels det som fortfarande finns kvar vid örtgården intill genomfartsvägen men också bakom stallet, på ömse sidor om uppfarten till hembygdsgården. Särskilt under Augusta von Posts tid hade i dessa växthus odlats allehanda exotiska frukter, som i festsalen naturligtvis imponerade på gästerna.

Några av trädgårdsmästarna genom tiderna är kända till namnet. År 1830 tillträdde Lars Johan Malmqvist tjänsten. Det var han, som tidigare nämnts, sköt den sista vargen på Djulö ägor. Efter sin pensionering fick han flytta till det lilla torpet på Djulönäset. Han efterträddes av I. Liljekvist och 1903 tog Oscar An-

Oscar Andersson i växthuset.

dersson över. Han var fortfarande kvar under Marie von Posts sista år. Även trädgårdsmästaren hade sin bostad i det tidigare nämnda Körkarlens Hus.

Foto: Ur hembygdsföreningens årsskrift

Den äldre Marie hade naturligtvis inte haft något intresse av att lägga ner stora pengar på underhåll och renoveringar av de byggnader hon disponerade. Det var ju egentligen ägarnas sak och de tycktes inte heller vilja investera. Framförallt förföll huvudbyggnaden efter hand, vilket tydligt framgår av en serie fotografier, tagna omkring 1935. En bidragande orsak till förfallet kan naturligtvis ha varit att Marie vintertid inte lät hålla varmt i mer än de rum hon och den lilla skaran tjänare använde. Det sparade ju ved och åtskilligt arbete att slippa elda i alla tjugofem rummen men fukten skadade målning, tapeter, de oeldade kakelugnarna och parkettgolven.

Samma år som Marie von Post avled, sålde Karin Wettergren det som nu återstod av godset till Katrineholms stad för 190.000 kronor. Visserligen var både huvudbyggnad och de övriga husen i stort behov av

renoveringar, som skulle komma att kosta oerhörda summor, men ändå måste man säga att staden gjorde en bra affär, inte minst med tanke på hur högt katrineholmarna värdesätter Djulöområdet.

Foton: Ur von Postiska samlingen

Foton: Kerstin Karlsson

1333 Vårfruberga Kloster
1334 Riksrådet Sigge Magnusson
1300-talet riddaren Peder Porse
1390 riddaren och riksrådet Porse Geeth
1400-talet Erik Geeth
1400-talet Jöns Ericsson Geeth
1500-talet Josua Pedersson Pinnauer
1555 Jöran Knutsson Laxnäs
1585 Mauritz Jöransson Laxnäs
1611 Gertrud Mauritzdotter Laxnäs
1640 Jacob von der Linde
1668 Gustaf von der Linde
1676 Gertrud och Katarina von der Linde
1685 Johan Fellinghoff
1701 Eric Jöran Fellinghoff
1736 Sterbhuset efter Eric Jöran Fellinghoff
1740 Erik Georg Rosenholm

1740 Märta Elisabet Rosenholm
1786 Carl Fredrik Hildebrandsson Ugglå
1803 Margareta Ugglå
1808 Carl Ugglå
1830 Carl Ugglas sterbhus
1851 Fredrik von Post
1880 Sterbhuset efter Fredrik von Post
1896 Alexander von Post
1899 Marie von Post
1907 Grosshandlare Gustaf Andersson
1914 Jakob Andersson
1916 Fabrikör Gustaf Robert Grönkvist
1924 Glöra Djulö AB
1929 Wilhelm Wellergren
1934 Karin Wellergren
1935 Katrineholms stad

Foto: Kerstin Karlsson

Parken vid Djulö i vårskrud.

Foto: Kerstin Karlsson

Utsikt över Djulösjön från Stora Djulö.

Stora Djulös byggnader och byggherrar

Den nuvarande huvudbyggnaden innehåller rester av två betydligt äldre hus, ett från 1500-talet och ett från 1600-talet. Egendomligt nog finns ingen dokumentation om vem som låtit bygga vilket, inte ens det hus vi ser idag, och inte heller vilka som varit arkitekter.

För att kunna bilda oss en uppfattning om hur byggnaden kan ha sett ut från början och hur den förändrats, är vi hänvisade till resultaten av de undersökningar som gjorts i huset. Därvid har vissa jämförelser i byggnadsteknik och planlösningar varit till viss hjälp, eftersom det finns liknande byggnadsverk med bättre dokumentation.

År 1684 fick emellertid lantmätaren Erich Agner det offentliga uppdraget att kartlägga godset och dess ägor som förberedelse inför godsreduktionen. Därvid tecknade han sin vana trogen av hur huvudbyggnad och ekonomihus såg ut istället för att bara rita in ett karttecken. Teckningen är gjord från sjösidan. Den visar södra gaveln och östra långsidan av en större huvudbyggnad i trä med två skorstenar och sedan en rad mindre hus, ihopbyggda västerut utefter stranden. Det rörde sig troligen om kök, mälthus, brygghus, visthus-bodar och bostäder för personal.

Carl Hildebrandsson Uggle skrev 1749 i sin tidigare omnämnda

avhandling "Beskrifning öfver Stora Malm": "Mangården består af ett vackert stenhus år 1720 upbyggt men ej till sin vidd fullkomnat."

Var han fått den dateringen ifrån är inte känt men man får väl förmoda att han hade tillgång till bättre information än vi, eftersom hans mor, sex år tidigare fått ärva Stora Djulö.

Någon gång under de trettiosex åren mellan Erich Agners kartteckning 1684 och 1720, har alltså de tidigare trähusen rivits och ersatts av ett enda hus i stenmaterial och byggt i vinkel. Det kan mycket väl ha varit Erik Jöran Fitinghoff, som lät göra denna stora ombyggnad, eftersom han ärvde godset 1701 och

avled först 1736. Det är också den idag gängse uppfattningen. Hans föräldrar, Gertrud von der Linde och Johan Fitinghoff, hade knappast haft den möjligheten.

Det medeltida Stora Djulö

Många seriösa forskningar har genomförts beträffande hur bebyggelsen på Stora Djulö sett ut från 1300-talet och framåt. Teorierna är

Agners kartteckning från 1684.

talrika med varierande trovärdighet. En mindre trolig, är att ruinen vid Trolle Träsk skulle ha varit det första boningshuset. Därtill anses det ha varit för litet och legat för otillgängligt till i förhållande till odlingsmarkerna och ekonomibyggnaderna på norra sidan av Djulösjön.

Till de trovärdigare teorierna hör emellertid uppgifterna från en restaurering på 1940-talet, då de mycket tjocka källarmurarna under husets norra del, daterades till 1500-talet. Det var experter på medeltida byggnadsteknik som gjorde denna bedömning med ledning av den murningsteknik man använt och de tidstypiska, sneda och koniska ventilationskanalerna. Bland annat är den nuvarande gästbudssalen i källaren, med sitt välvda tak, alltså en del av detta 1500-talshus och har varit en slags matkällare.

Arkitekt Henning Möller, som deltog i ovan nämnda restaurering,

ansåg, att denna 1500-talsbyggnad bör ha uppförts av den tidigare nämnde Gustaf Mattson Kafle, gift med en av Josua Pinnauers döttrar, Anna, och som avled i mitten på 1500-talet.

Det är knappast troligt att den första godsägaren, efter Vårfruberga Kloster, riksrådet Sigge Magnusson eller de närmast följande, Peder Porse, hans son Porse Geeth eller sonsonen Eric Geeth någonsin bodde i detta ursprungliga hus. Hur det sett ut ovan mark, finns inga uppgifter om. Däremot kan Josua Pedersson Pinnauer och hans hustru Ingrid Geeth ha bott i det första huset på Stora Djulö. Varför annars hans historia med trollen? men inte förrän från och med 1555, när Jöran Knutsson Laxman och hans hustru Gertrud Josefsdotter Pinnauer trädde till som godsägarpar, förstår vi med större säkerhet att ägarna också varit bo-

satta på Stora Djulö. Deras hårda sätt mot godsets folk, såsom tidigare nämnts, finns skriftligt dokumenterat.

Stora Djulös 1600-talsbus

Som ovan nämnts, vet vi inte hur byggnaderna vid Stora Djulö såg ut från 1500-talet och fram till Agners teckning 1684, men det finns väl goda skäl att anta att de sett ut som på Agners teckning under huvuddelen av 1600-talet. Men vem eller vilka av godsägarna kan då ha låtit bygga dessa trähus?

Uppbyggnaden av trähusen på Agners karta kan ha skett successivt från slutet av 1500-talet och på 1600-talet, efter hand som behovet av utrymmen ökat. Byggherrarna kan därför ha varit flera. Mauritz Jöransson Laxman kanske började i slutet på 1500-talet. Med sin ställning i riket och vid hovet, hade han säkert de ekonomiska förutsättning-

arna. Dessutom visade han genom sin tidigare nämnda "jordabok" att han hyste ett särskilt intresse för godset.

Hans dotter, "Den Sköna Gertrud" och hennes make Josua Gyllenhorn kan ha fortsatt och dotterdottern Carin och hennes make Jacob von der Linde eller deras son Gustaf von der Linde kan ha låtit fullborda bebyggelsen på Agners kartbild.

1700-talshuset detsamma som dagens Stora Djulö?

Om vi accepterar att mangårdsbyggnaden år 1720 var uppförd i sten, vilket vi i brist på annan information måste göra, är ändå frågan om den såg ut som idag. Vid restaureringen på 1940-talet fann nämligen arkitekt Möller även grundrester i trädgården (se skiss), från norra gaveln och utåt. Gavelväggen var dessutom förstärkt med ytterligare ett lager tegel, som om den ursprungligen varit en inner-

vägg och nu måste fungera som yttervägg.

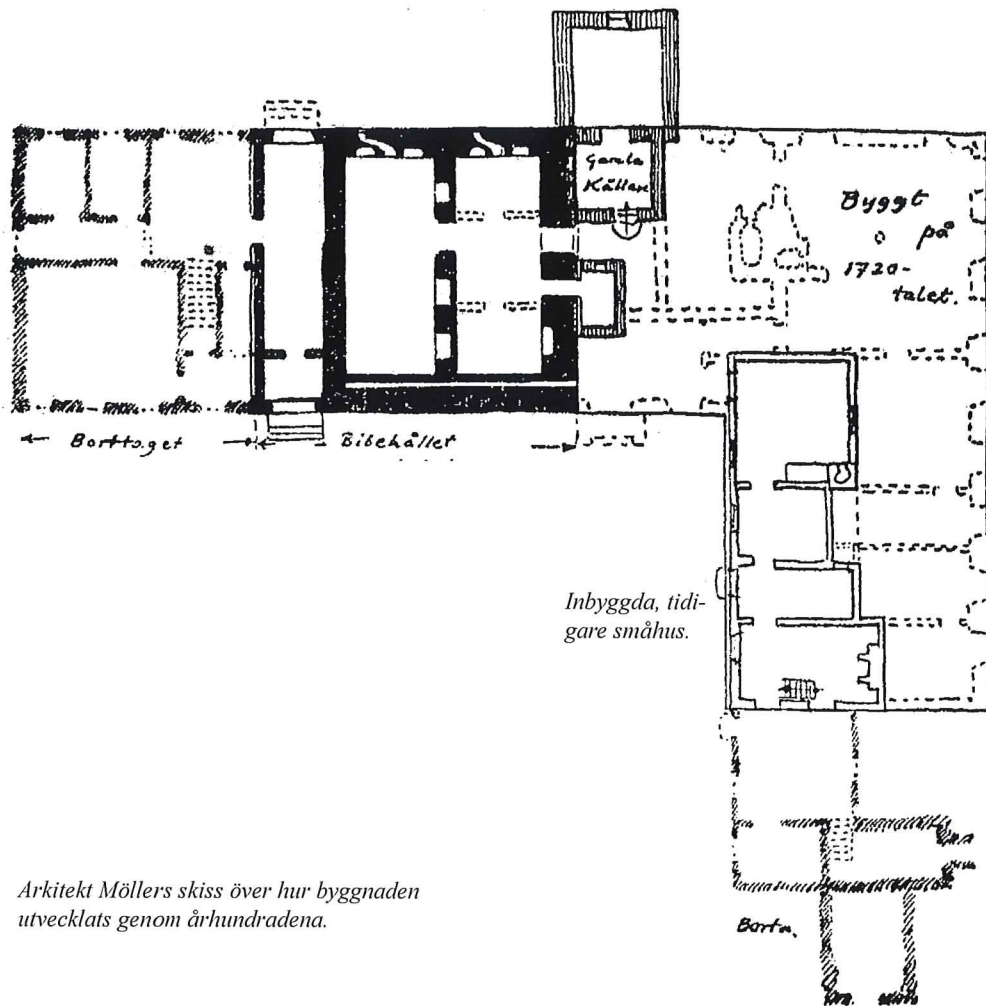
De påträffade grundresterna var anlagda på en risbädd och Möller ansåg, att denna norra del rivits på grund av sprickbildning, orsakad av dåliga grundförhållanden. Ännu idag kan vi ju se att trädgården i denna del är ganska sank och där smältvatten om våarna bildar små sjöar mellan träden.

Den ursprungliga, nord-sydliga stenhuskroppen har alltså varit längre, vilket också kan förklara den egentligen omotiverade dörröppningen nära gaveln på långsidan in mot gården, lika stor som den nuvarande entrén. Det kan ha varit den ursprungliga huvudingången, placerad närmare mitten på det dåvarande husets långsida. Efter rivningen hamnade den naturligtvis alldeles fel och man tvingades ersätta den med en mera centralt belägen, den nuvarande.

Arkitekt Henning Möller fann också grundrester från åtminstone några av de mindre byggnaderna på Agners karta, de utefter sjösidan, varav en del tydligen byggts in i den nuvarande vinkeldelen. Nej, stenhuset från 1720 har nog genomgått en hel del förändringar sedan dess både sett från utsidan och även inomhus, där sedan Katrineholms kommun blev ägare, ett mindre serveringskök inrättats på övervåningen med en trappa som leder ner till det stora köket.

Ofullbordat – varför?

Vad menade Hildebrandsson Ugge med att mangårdsbyggnaden inte var "till sin vidd fullkomnat" och hur var den i så fall tänkt att se ut i fullbordat skick? Förmodligen fanns väl någon byggnadsritning över hur det var tänkt i det gårdsarkiv modern bör ha tagit över. Hur den ritningen sett ut kan vi bara spekulera om.

Arkitekt Möllers skiss över hur byggnaden utvecklats genom århundradena.

Skulle ytterligare en vinkelställd huskropp ha byggts vid den västra gaveln och givit byggnaden en slottsliknande U-form? Eller skulle vinkelbyggnaden utefter sjösidan egentligen ha gjorts längre, kanske lika lång som den nord-sydliga huskroppen? Vi lär aldrig få veta.

Inte heller vet vi när den stora arrendatorsbyggnaden kom till och vem som var byggherre. Carl Hildebrandsson Ugglas skrev avslutnings-

vis i sin ovan nämnda avhandling, att hans styvfar, Måns Ulfsparre, ”har med ansenlig byggnad så väl av sten som träd, denna egendom förbättrat.” Kan det möjligen vara arrendatorbostaden som här avses? I så fall skulle den ha kommit till i mitten på 1700-talet.

Eftersom vi inte med säkerhet vet när dagens huvudbyggnad uppfördes, kan vi inte heller veta av vilken orsak den inte blev fullbordad.

Krigen var många och likaså perioderna med dåliga tider. Båda företena kan ha varit orsaken.

Guidad tur genom husets tjugofem rum

Petra Andersson, erfaren guide på Stora Djulö, visar oss gärna runt och berättar om hur de olika rummen använts genom tiderna, från Carl Hildebrandsson Ugglas 1700-tal till dess Marie von Post slutade sina dagar 1935.

Att så mycket är känt om rumsanvändning och inredningsdetaljerna beror till stor del på att bouppteckningarna finns bevarade. När det gäller Marie von Posts tid, finns även muntliga redogörelser från bland andra Sigrid von Post, Maries yngste son Adolfs hustru, som ofta besökte Marie. Petra har mycket att berätta och här kan inte återges mer än ett litet urval.

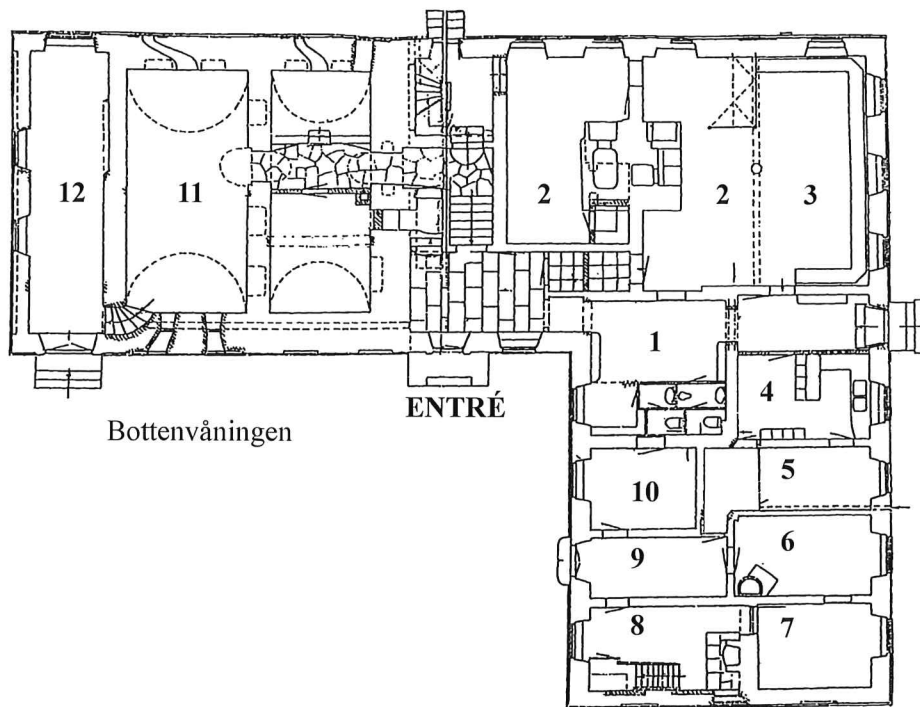
Foto: Ur von Postska samlingen

Arrendatorsbyggnaden år 1905.

Vi samlas i kapprummet (1) till höger innanför entréhallen. En stentrappa leder ner till källaren från 1500-talet. Det urgamla, nötta stengolvet liksom trappstegen minner om århundradens spring av tjänare, bärande på matvaror och vin från källarens förråd och vinkällare. Här i entréhallen har också festklädda gäster blivit mottagna och visade uppför trappan till herrskapets våning med sin matsal och festsal.

Mot sjösidan ligger det stora, tvådelade herrgårdsköket till vänster (2), som fortfarande används men som fått avstå en del utrymme för cafégäster vid väggen mot sjön (3).

Från korridoren utanför köket leder efter renoveringen i slutet av 1930-talet en trappa ut till trädgården mot sjösidan. Till höger om korridoren ligger nu 7 rum (4-10), ursprungligen för de anställdas behov och förvaringsutrymmen. De är numera små trivsamma rum för cafégäster.

Från det nordvästra hörnrummet in mot gården (8), leder en smal trappa upp till övervåningen, som en direktförbindelse mellan tjänarna

i bottenvåningen och herrskapet där uppe, "upstairs – downstairs" som i den engelska TV-serien. Trappan utmynnar i ett rum på övervåningen,

Gästbudsalen (11).

där fruns kammarjungfru hade sin sovplats vägg i vägg med matmoderns sovrum.

Nu återvänder vi till entréhallen och tar oss nedför trappan till källaren från 1500-talet och passerar genom en kort gång med lågt i tak och kom-

mer in i gästbudsalen (11) med sitt välvda tak med takkrokar, som troligen använts för upphängning av brödkakor på stänger och kanske också för rökta skinkor. I den östra murväggen syns en av de tidigare nämnda ventilationskanalerna, som går snett och koniska genom den

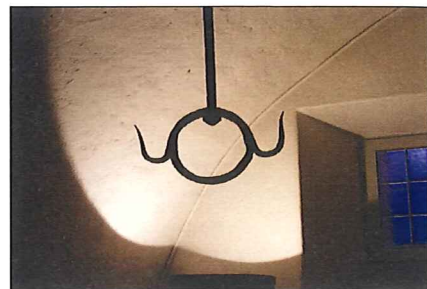

Foto: Kerstin Karlsson

För skinkor och stänger för spisbröd?

tjocka muren. En gång i tiden var salen en rymlig matkällare. Nu ska här hållas gästbud i medeltidsmiljö.

Från gästbudsalen leder en kort trappa upp i ett långsmalt rum (12), kallat Galleriet, utefter hela den norra gavelväggen. Det är denna vägg, som arkitekt Möller undersökte och fann att den var förstärkt och ursprungligen måste ha varit en innervägg mot ytterligare en hussektion.

Numera står här ett bord i hela rummets längd, ständigt dukat i väntan på gästerna. Dörröppningen mot

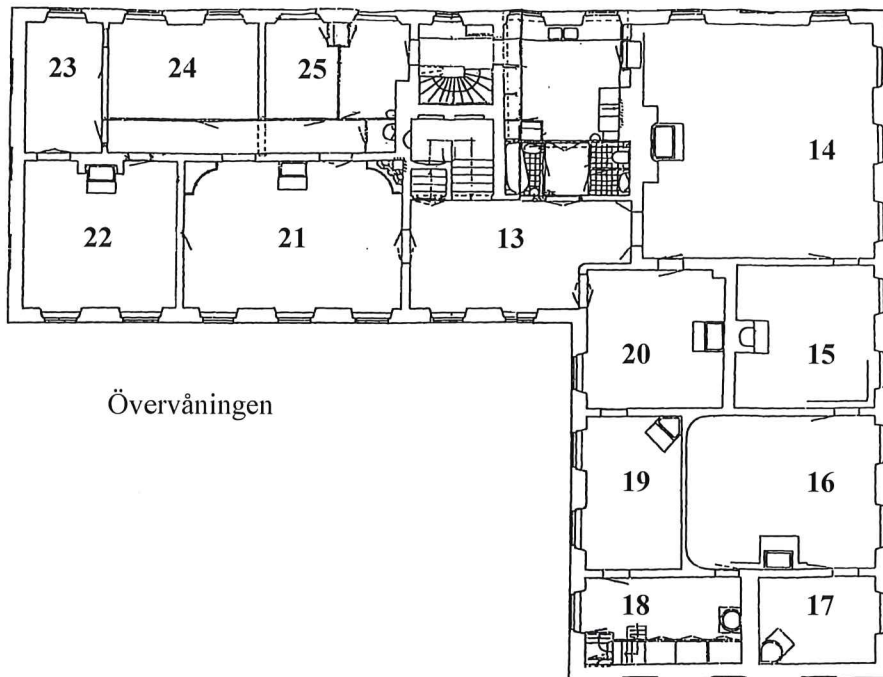

Foto: Roger Culinsee

Galleriet (12) med festdukat bord.

gården är lika bred som den nuvarande huvudentrén och anses alltså ha varit den ursprungliga entrén när huset var förlängt in mot trädgården.

Vi återvänder till entréhallen och tar trappan upp till herrskapets

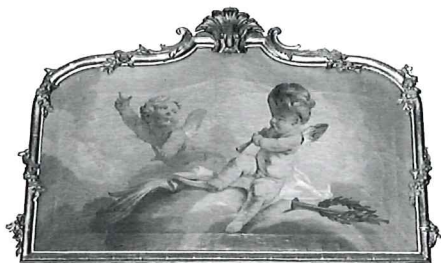

Övervåningen

våningsplan. Man kommer då först upp i ett större, centralt rum, idag fungerande som en övre hall (13) men som förr kallades Lilla Matsalen. Härifrån är det fri sikt både åt

norr, in i Stora Matsalen och åt söder in i festsalen.

En dörr leder upp till vinden och en annan in till ett mindre kök, närmast ett serveringskök, som tillkom

Festsalen på 1930-talet.

i samband med renoveringen i slutet av 1930-talet. Ett kök på herrskapets våningsplan var otänkbart på gods och herresäten i äldre tider. Tidigare fanns här istället ett eller två gästrum. Från detta kök leder en samtidigt tillkommen trappa ner till det stora köket.

Petra visar oss in i festsalen (14) och berättar, att Carl Hildebrands-son Uggla i slutet av 1700-talet beställt de fyra dörröverstyckena av den franske konstnären Francois Boucher, som befann sig i Sverige för att dekorera det kungliga slottet. Emellertid tror man att endast det

Foton: Ur von Postiska samlingen

Foto: Roger Culmsee

Foton: Kerstin Karlsson

Foton: Kerstin Karlsson

Festsalen på 2000-talet.

vid dörren invid väggen mot sjösidan är målat av konstnärens egen hand. De andra anses vara gjorda av hans elever.

Carl Hildebrandsson Ugglas porträtt hänger sedan länge på den västra väggen. Kakelugnen sattes in i början på 1900-talet och sägs vara en kopia från en kakelugn på Upsala Ekeby. Spegelarna är från de två generationerna von Posts tid men fanns här troligen redan på Ugglas tid.

Från festsalens sydvästra hörn mot sjösidan leder en dörr in mot

fruns svit, bestående av tre rum i rad. Det första i raden kallades Förmaket eller Spiselrummet (15) och fungerade som mottagningsrum när frun fick besök. Spegel och bord är original från von Posts tid men fanns här sannolikt redan tidigare i likhet med de handmålade tapeterna.

Nästa rum i denna rad var fruns sov-

rum och kallas Drottningrummet (16) efter den stora oljemålningen av drottning Lovisa Ulrica. Bröstpanelen, som annars löper runt hela rummet, har ett uppehåll under drottningporträttet, vilket visar att där måste stått någon fast möbel, helt säkert fruns säng. Tapeten är målad av P.A. Lidstam 1790, alltså från Carl Hildebrandsson Ugglas tid, och är signerad. Bord och spegel

Foto: Roger Culmsee

Bilder från Drottningrummet.

Foto: Kerstin Karlsson

Foto: Kerstin Karlsson

är från samma tid men byrån hade Marie von Post med sig i giftet och anses vara ryskt arbete.

I hörnet till höger om kakelugnen finns en övertapetserad dörr, nästan som en lönn dörr, och till höger om den hänger en tofs i en snodd. Den står via ett hål i väggen i förbindelse med en fjäderupphängd mässingsklocka i rummet på andra sidan, där kammarjungfrun hade sin sovplats, ständigt beredd om hennes husmor kallade. Vi återkommer till detta rum senare.

Från Drottningrummet kommer man in i ett mindre rum, ett hörnrum, och det sista i fruns svit (17).

Det användes åtminstone under Marie von Posts tid som skriv- och

läsrum. Troligen har det även tidigare haft liknande funktion.

Vi återvänder till Drottningrummet och kommer via den tidigare nämnda, tapetserade dörren in i kammarjungfruns rum (18), som mera liknar en klädkammare än ett sovrum, med en lång rad bruna klädsåp utefter ena långväggen. Det är ett hörnrum med ett norrfönster in mot gården. Vid väggen till höger innanför dörren stod kammarjungfruns järnsäng med den tofsförbundna klockan ovanför huvudändan. På fruarna von Posts tid fanns där även handfat och kärl för kammarjungfruns personliga hygien.

Från detta rum leder en smal trappa ner till undervåningen, den när-

maste och långt in på 1900-talet den enda vägen, förutom via huvudtrappan, mellan herrskapets resp. tjänstefolkets domäner.

Från kammarjungfruns rum leder en dörr in till det så kallade Bruna rummet (19). Det mesta går här i brunt, därav förmodligen namnet. Rummet anses tidvis, när herrskapet hade små barn, ha använts som barnkammare. Det var naturligtvis ändamålsenligt med hänsyn till att fruns, moderns kammarjungfru hade sin sovplats mitt emellan och kunde väcka frun om barnen behövde henne.

Rummets kakelugn är original och längs fönstersidan är golvet

Foto: Roger Culmsee

Bruna rummet idag (19).

närmast väggen av tegel istället för träparkett. Man tror det var för att förebygga bränder av sprättande glöd från de kolgrytor man kalla vintrar ställde ut i rummen. Sådana

rader av golvtegel finns för övrigt i flera rum.

Nästa rum är i det närmaste kvadratisk och har dörrar både in till

festsalen och till Lilla Matsalen. Det kallas Vapenrummet (20) därför att här förvarade Alexander von Post sin tidigare nämnda vapensamling, med antika gevär, kruthorn och kulpungar hängande på väggen och dessutom ett antal stickvapen.

Via Vapenrummet kommer vi tillbaka ut i den övre hallen och vänder

Foto: Ur von Postska samlingen

Detaljbild av Alexander von Posts vapensamling.

Foto: Ur von Postiska samlingen

*Väpenrummet på
Alexander von Posts
tid (20).*

blickarna in mot Stora Matsalen (21) med sina två pärlgrå hörnskap, där matservisen förvaras.

Det sista rummet i denna rad är ett hörnrum med fönster enbart mot gården och kallas Blå Salongen (22). I väggen mot norra gaveln finns inga fönster upptagna utan har på utsidan symmetriskt markerats med blindfönster.

Detta rum ingick i godsherrns svit och användes som hans sovrum. Fredrik von Post blev emellertid av sin bestämda hustru Augusta förvisad från detta rum på grund av att han rökte pipa. Man kan förmoda att hon irriterades av att lukten från sura pipor spred sig in till den angränsande Stora Matsalen.

Foto: Roger Culmsee

*Väpenrummet idag,
dukat för ett mindre
sällskap.*

Sonen Alexander återtog nog rummet men blev ju inte så gammal på Stora Djulö och när Marie von Post blev änka, började hon använda Blå

Foton: Roger Culmsee

Stora Matsalen (21) med Blå Salongen i bakgrunden.

Salongen som sitt sovrum.

Från Blå salongen fanns tidigare en dörr in till det andra hörnrummet vid norra gaveln (23), ett litet rum med ett fönster mot bakgården. Rummet är nu inrett som ett mindre konferensrum men tillhörde tidiga-

Foton: Roger Culmsee

Blå Salongen (22).

re godsherrens domäner. Dörren är igensatt och övertapetserad i Blå Salongen men är synlig inifrån konferensrummet, som fått namnet Åkerörummet efter tapeten, som även finns på Åkerö.

I godsherrens svit ingick ytterligare två rum (24-25) med fönster mot bakgården. Det ena används nu som ett lite större konferensrum och det andra delvis som kontor.

Sammanlagt innehåller alltså huset 25 rum.

Foto: Kerstin Karlsson

Foto: Roger Culmsee

Foto: Roger Culmsee

Några av de vackra detaljer, som återfinns på Stora Djulö.

Upp ur törnrosasömmen

Efter Katrineholms stads förvärv 1935 och den därpå följande totalrenoveringen av huvudbyggnaden, användes den ganska flitigt både för kommunal representation och för privata tillställningar. Lokala källarmästare, som Ivar Oscarsson och Harry Jonsson, ansvarade för att gästerna fick både god mat och vänligt bemötande. Huset hölls ständigt uppvärmt och mådde bra av att både källaren och de två våningsplanen användes regelbundet. Arrendatorsbostaden var under alla år bebodd av lantbrukets arrendatorfamiljer, först Gösta Nilsson och sedan sonen Gustaf Nilsson. Fortfarande på 1970-talet var det liv och rörelse på Stora Djulö.

Utan att spekulera i orsakerna, sjönk sedan den fordom glansfulla herrgården successivt ner i en törnrosasömn, trots att det visserligen fortfarande serverades kaffe och enklare förtäring i herrgårdskaféet och att det då och då hölls privata fester på övervåningen liksom begravningsluncher i gästbudsalen. Den som ofta passerade förbi, möttes emellertid mestadels av en nästan helt mörk och dyster byggnad, där långt fram på vårvintern en ensam och kraftigt lutande julgran stod framför entrén med lossnade elektriska ljus skramlande i vinden som den enda ljuskällan i hela området. Det gjorde inte saken bättre att även arrendatorbostaden nu sedan

länge stått obebodd och mörk.

År 2006 blev det år, då Stora Djulö väcktes ur sin törnrosasömn, ganska abrupt dessutom. Familjen Åström på Dufweholm hade erhållit arrendet på vårdshusverksamheten. Plötsligt översvämmades den gamla byggnaden från källare till vinden av städpersonal, ivriga hantverkare, möbler, tavlor, antikviteter och kurios. På några få dagar stod huset färdigt att ta emot sina gäster, med en helt ny inriktning och i samarbete med alla som har intresse av ett levande Djulö-område. Nu stod hela huset öppet för besökaren, från källarvalven till övervåningen. Bord stod dukade överallt med levande ljus på borden och i fönstren. Många

ögonbryn höjdes i förvåning över förvandlingen.

Ständig utveckling

Sedan invigningen har åtskilligt hänt i byggnaden och i omgivning-
en. Sörmlands Museum har till exempel inrett två av rummen i herrgårdsfruns svit på övervåningen till museum för att visa exempel på hur en adelsfamilj respektive en industriledare kunde inreda sina hem.

Även arrendatorbostaden togs in i arrendet och har genomgått en viss renovering. Där har äntligen Elin Håkanssons stora docksamling fått en plats efter att i många år till största del varit nedpackad i kommunens arkiv. En sommarfilial till turistbyrån har också fått plats och efter förvärv av Kanotcenter, har uthyrningen av kanoter och kajaker

flyttats till Stora Djulö med expedition i arrendatorshuset. Plats finns även för vandringsutställningar och visning av konsthantverkarens verksamhet och produkter.

En sommar med många arrangemang

I samarbete med kommunen och lokala sponsorer har onsdagskvällarna fyllts av musikarrangemang av vitt skilda slag, till en början i festsalen och under de ljumma sommarkvällarna i trädgården vid sjön. Picknickar i parken, grillaftnar och kräftskiva har varit andra inslag, välbesökta och uppskattade av katrineholmarna, som länge efterlyst ett levande Stora Djulö. Under augusti och framåt visas också en utställning från Mårbacka om Selma Lagerlöf.

Efterord

Såsom nämndes i förordet ska här redovisas något av det omfattande material, som rådmän Göran von Post överlämnat. När allt gått igenom och brev på franska och ryska hunnit översättas, blir det säkert skäl att sammanställa allt i en särskild skrift. Här redovisas endast sådant som rör i boken nämnda omständigheter eller anlaganden.

Således har jag i avsnittet om Fredrik von Post och hans betydelse för tillkomsten av Djulö skola framfört uppfattningen att han måste ha varit den som upplät mark till skolan, det var ju han som vid skolbygget 1867-1868 ägde marken, och att han kanske också bekostat den första lärarens, Carl August Carlssons lärarutbildning i Stockholm. I det av Göran von Post överlämnade materialet finns en tjock bok med tidningsurklipp. Ett sådant, från 1910, rör den dåvarande ägaren till Stora Djulö, grosshandlare Gustaf Anderssons krav mot Stora Malms församling på 2.000 kronor för skoltomten, eftersom något skriftligt överlåtelseavtal av förbiseende aldrig blev upprättat. Överlåtare var mycket riktigt von Post men här felaktigt kallad Alexander, ett förnamn som far och son hade gemensamt.

Grosshandlaren hotade bland annat med att eljest

låta riva skolbyggnaderna och försälja tomtmarken. Upplåtelsen av marken skulle ha skett 1866. Av artikeln framgår också, att von Post även skänkt allt byggnadsmaterial till skolbygget ”och församlingen hade blott att bekosta byggnadens uppförande”. Redaktören liknar tillvägagångssättet vid försök att pressa Stora Malms församling på pengar eller ”lindrigast uttryckt, mindre gentlemannamässigt”.

Enligt ett senare urklipp har nu Stora Malms kyrkostämma, efter förslag från skolrådet, beslutat lämna in en begäran om tillstånd att få expropriera tomtmarken. Hur det slutligen gick, framgår inte. Kanske kom man fram till något slags kompromiss.

Även om det inte bland tidningsurklippen finns bekräftat att Fredrik von Post också bekostat den utfattige och handikappade inhysesonen C. A. Carlssons lärarutbildning, tycks familjen von Post ha haft ett särskilt förhållande till honom, eftersom det i ett tidningsreferat från hans jordfästning noterats att flera kransar från familjen von Post nedlades vid hans bår.

Grosshandlare G. Andersson drev även process gentemot Marie von Post efter förvärvet av Stora Djulö. Han gjorde gällande att hon till Grönkvists Mekaniska Verk-

Louise, drottning av Danmark, Marie von Posts vän från ungdomstiden i Stockholm och senare brevvän.

stad sålt avverkningsrätten till ett skogsskifte för 4.000 kronor utan att Andersson vid köpet av gården upplysts om försäljningen av skogen. Han krävde att få dessa 4.000 kronor men tvingades senare återta sin stämningsansökan sedan det visat sig att skogsskiftet redan var avverkat när han köpte godset.

I avsnittet om den åldrande Marie von Post nämns att hon bland annat ägnade sin tid åt brevskrivning och detta bekräftas i det rikhaltiga material Göran von Post överlämnat. Under sin tid som firad skönhet i Stockholm umgicks hon med prinsessan Louise, som hon kallade "Sessan" och som senare gifte sig med den danske kronprinsen för att slutligen bli drottning av Danmark.

De höll kontakt även efter det att Marie gift sig och flyttat till Dufweholm och senare till Stora Djulö. Det tidigaste brevet från prinsessan Louise till Marie är daterat 1875, tre år efter det Marie gift sig med Alexander, och är avsänt från slottet Charlottenlund i Danmark med adress Dufweholm. Brevet är skrivet på franska, ett språk som tydligen både hon och Marie behärskade.

Det andra brevet saknar tyvärr sitt kuvert men är daterat Amalienborg 11 nov. 1881, alltså på det kungliga slottet. Detta brev är skrivet på svenska och inleds med "Min goda Marie!

CHARLOTTELAND SLOT.

Le 13 Sept. 1845.

Mr. Charles Merriam.

Phonics for, 'i'

an Lintsch

april 1892

rather in the

~~Weeks~~ Jan

again in the

best seen

at home

1848

Starkweather

my next p

C. J. [unclear]

Admire Marie von Post.

mei Braccio.

Castoreo robustus Stettin

Suprekalu.

Amherstburg 11th Novr.

88

Min goda Marie!

Si lungo, bar

Proctor per

make

Angerius ferax

lyette in

the book

2

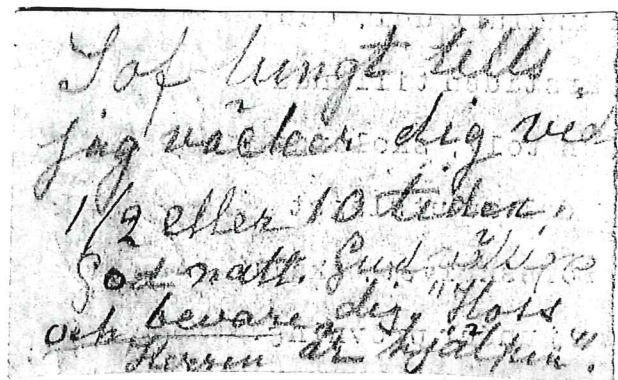
von Felt

1891

used to

Bland handlingarna finns en liten oansenlig, handskriv-
en lapp med en på baksidan gjord notering: "Skrivet av
Marie von Post, f. De Bodisco". Den bekräftar hur varmt
religiös hon var. Hon tycks ha lämnat lappen vid någon
sovandes bädd och lyder: "Sof lugnt tills jag väcker dig
vid 1/2 eller 10-tiden. God natt. Gud välsigne och beva-
re dig. Hos Herren är hjälpen."

Ulf Malmkvist

Sof lugnt tills
jag väcker dig vid
1/2 eller 10-tiden.
God natt. Gud välsigne
och bevara dig. Hos
Herren är hjälpen.

Källhänvisningar

Carl Hildebrandsson Ugglas skrift i Sörmländska handlingar nr 2, "Beskrifning öfwer Stora Malm 1749", Hilding Hjelmbergs bok Katrineholm del 1-3, Elin Håkanssons skrift "De sista värdinnorna på Stora Djulö", kommunarkivet, kommunens informationsblad "Stora Djulös Historia", Katrineholms-Kuriren 28/12 1937, källarmästare Harry Jonssons anteckningar om Stora Djulö genom dottern Anita Kolterud, släkten von Posts fotosamling och brev, vänligen tillhandahållet av barnbarnet till Marie von Post, rådman Göran von Post, Västra Sörmlands kultur & Guideförenings skrift "Sägner, spöken & mystik", rektor Johannes Stenbergs skrift "Herremän och Bönder i Stora Malm", Katrineholm-Stora Malms Hembygdsförenings årsskrift 1996 med artiklar av Inga Eggerud och Per Marner, förste amanuensen vid Nordiska Museet fil. lic. Erik Andréns ägarförteckning samt protokollen från sockenstämmorna i Stora Malm 1728-1862.